SAMI USTEB.

No. 6. | Juni manost 1900. | 2be jakkodak.

Nils Vibe Stockfleth.

——

Dat olmai, gæn govva odne čiŋata min blađe, læi duođai okta Sami usteb. Viššalet son bargai, angeret son sardnedi, rakislaʒat son eli Sami gaskast masa 30 jage.

Nils Vibe Stockfleth riegadi Kristianssand gavpugest dam jage 1787. Su ačče læi pappa ja jami su fidnos doaimatedines; son oappaladai muttom buocce olbmu, gæst læi varalaš davdda, buoccai ješ dam sæmma davdast ja jami. Dalle læi Nilas 7 jage boares. Go son læi šaddam raves olmajen, de šaddai son soatte-oaivamuʒʒan ja særvai dam soattai, mi æroti Danmarko ja Norga.

Soađe loapa maŋŋel šaddai son pappan, ja su halidus læi dalle Sami oudast barggat. Čaccesullust algi son doaimatet su bargos; mutto son gavnai farga, atte su barggo dobbe i læm Sabmelaʒaidi nuft stuora avkken, ja son sirdi Davvesida gilddi, vaiko balkka dobbe læi manga čuođe dala ucceb.

Mutto Stockfleth i goassege rakistam ruđaid, mutto Sami sieloid rakisti son. Go son læi orrom Davvesidast moadde jage, de son algi jottet Sameædnamest, ja son jođi duojasi ja finai masa juokke viesost ja goađest ja sidast, gost Samek orru. Son muittal ješ, atte dallego son vuostas have bæsai bagjeolbmui sagaidi, de jærai bagjeolmai: „Aigokgo duođai bagjeolbmui lusa vuolgget?“ „Aigom“. „Dieđakgo, atte bædnagak læk goađest?“ „Dieđam“. „Galgamgo dalle bædnagid olgus agjet?“ „I darbašuvvu“. „Ikgo bala bædnagin?“ „Im“. „Dieđakgo, atte maššo i læk goađest i ija ige bæive?“ „Dieđam.“ „Dieđakgo, atte mi muttomin ferttip guođđet du okto goattai?“ „Dieđam“. „Borakgo don dam biergo, maid gumpek læk gaikkom?“ „Borakgo ješ daggar biergo?“ „Mon ferttim galle, mutto dongo?“ „Mon boram buok, maid bagjeolmai bigja mu ouddi“.

Davja su girjines adda son Sabmelaʒaidi buore duođaštusa. Son muittal, atte son mati bigjat dorvos Sabmelaʒai ala; æi si bættam su.

Muttom girjest čalla son naft:

„Im mon læk dal manga jage dolvudam matke-buollevine mieldam im ječčam imge oappasa varas, mutto go mi læp mærrebaikkai ollim, de mon læm addam sudnji „gudnebalka“, ja dat læ alelassi læmaš sudnji illon. Ja dallego mon dolvvum matke-buollevine mieldam, de mon alo bigjim dam oappasa halddoi cælkededinam: „Valde dam du gudnad gitti“, ja i oktage Sabmelaš læk dam muosatam lovetaga.

Stockfleth læi čađa-samegielalaš ja sardnedi lokkamættom gerdid samegilli girkoin ja viesoin Finmarko mietta. Vaibbamættosen son ja su

oskaldas akka Sara joðiga birra buok jeđđidedin ja væketedin olbmuid juokke dafhost. Ja ollo girjid læ son čallam daihe jorggalam Samegilli: abes ja bibalhistoria, katekismusa, čilggitusa, Luther poastal ja ollo æra girjid, ja dam lakkai væket son vela odnege Samid gavdnat sielo bestujume.

Ilolaš læ oaidnet, maggar angervuođain Samek vuostaivaldde Stockfletha girjid. Son i eisige darbašam naggit sin oappat. Mutto vuorrasak ja nuorak botte su lusa buok baikin ja bivdde su oapatet sin lokkat. Okta manna, gutte vuostas gærde finai skuvlast dam jage 1840, dovdai juo bogstavaid; go oapatægje jærai, gæst son læi oappam, de son vastedi: „Mu iseda ædnest". Ja dat ædne læi juo 65 jage boares, ja son læi ješ oappam ovta skuvllamanast. Daggar angervuotta, daggar ævtodatolaš vuoigŋa, daggar diettogoikko læi dalle Sami gaskast, atte si æi dušše-fal oapatam manaidæsek lokkat, mutto adne fuola maidai balvvalegjides sieloi oudast. Ja Stockfleth læi dat olmuš, gæn bokte Ibmel moridatti dam ælle vuoiŋa. Son læi ješ ælle kristalaš, ja su oskaldas bargo bokte boði vuoiŋalaš čuovgga Sameædnama mietta. Dam maŋemuš jage go Stockfleth oroi Finmarkost, legje vuoiŋalaš čagjadusak ittam Guovddageidnui. Bisma vuolgati Stockfletha dokko, ja son sardnedi dai olbmui oudast 6 mano čađa, ja go son vulgi Guovddagæinost erit april manost 1852, de oroi læmen rafhe. Dam boddo go son oroi dobbe, de dapatuvai, go Stockfleth læi ibmelbalvvalusa doaimatæmen, atte okta bagjeolmai, Rasmus Rasmussen Spein, garrodi Stockfleth girkost. Mutto jage dastmaŋŋel go Rasmus læi giddagasast Kristianiast, de son buoccai ja gattagoði su bahavuođas, ja son viežati Stockfletha lusas ja oažoi su gieđast Hærra basse rubmaš ja varaid, ja Stockfleth logai Hærra buristsivdnadusa su bagjel. Dasto Rasmus jami. Mi berrip muittet dam, atte dat maŋemuš balvvalus, maid Stockfleth čajeti Sabmelažaidi, læi, atte son buristsivdnedi dam olbma, gutte læi su garrodam. Ja i læk bagjelmæralaš cælkket, atte Stockfleth su bargos bokte læ buristsivdnedam obba Same-ædnama.

Mutto ješ læi son gillam ollo, ja go son loapati bargos, de son læi labmašuvvam, ja i dærvasmuvvam šat, ouddalgo jabmem loapati su gillamušaides dam jage 1866.

Čajetam varas digjidi, maggar osko vuoigŋa læi su siste, de mon aigom muittalet ovta dapatusa su maŋemuš jagin:

Su oskaldas akka Sara buocai hui sagga. De læi aito sodnabæivve-iđed, ja doavter viжжujuvvui. Mutto go son læi oaidnam dam buocce, de celki son vuiggistaga Stockflethi, atte i læm doaivvo; ucca bodduš vela, ja son šaddai sirddet dam mailmest erit.

„Boastot halak", vastedi Stockfleth; „mon læm rokkadallam Ibmela, vai son bacaši mu maŋŋeli."

Go doavter læi mannam, de luoittadi son čibbides ala sænga gurri ja soađai Ibmelin nuftgo Jakob rokkadaladedin:

„Rakis Ibmel, ale valde Sara must erit; alma don oainak, atte mon sutaga im væje maidege, ja atte dat læ Sara, gi læ dakkam buok dam, maid don mu bokte læk oжжom dakkujuvvut. Divte su ællet mu maŋŋel; almaken šaddus du datto! Mutto ik don valde su."

Dam lakkai loapati son rokkuses. Dalle girkkobiello gullujuvvui, Stockfleth čuoжжeli bajas ja garvvodi girkkoi mannam varas. Biga, gutte dam oini, suorgganemin celki: „Vuoi, manakgo dal monno lutte erit? Fruvva farga jabma." Mutto son vastedi: „Jalla, aito dal ferttim mannat." Papast son ravkai, atte son sardnestuolost galgai rokkadallat su aka oudast. Buore mašost son oroi girkost, nuft gukka go ibmelbalvvalus bisti. Go su aka oudast rokkadallujuvvui, de čuoжжeli son bajas, sojaldatti oaives ja roakoti gieđaides. Go buok læi loappam, de skiermoi son sidas guvllui. Su akka læi juo buorranam, davdda læi guođđegoattam su. Stuora halidusain dam muittalet viegai biga su lusa ja čuorvoi: „Fruvva læ buorranam." „Dieđam dam", læi su vastadus.

Su maŋemuš ællembæives gočoi son akas ɹokkat „Aččemin". Mutto son i vægjam čierrom diti. De celki son: „Sara, muite, atte don

læk papa akka.“ Ja rokkis osko siste vagjoli son dam mailmest erit.

Son læi ješ halidam, atte dat Ibmela sadne galgai čuogjat su havde guorast: „Audogas læ dat, gæn bagjelduolbmam læ andagassi addujuvvum, gæn suddo læ čikkujuvvum. Audogas læ dat olmai, gæsa Hærra i logatala værredago, ja gæn vuoiŋast i læk betolašvuotta.“

Ja maŋemusta mon lasetam dušše fal daid sanid:

Muittet din oapestegjidædek, guđek læk sardnedam digjidi Ibmel sane, ja go di gæčadepet sin vagjolusa loapa, de čuvvot sin osko“! (Ebr. 13,7).

Landstad, nr. 272.

1. Im læk goasseg' vaddotaga,
im goit goasseg' armotaga,
alo must læ vaivvadus,
alo Jesus jeđđitus.

2. Alo deddek muo mu suddok,
alo Jesus væke sadde,
alo læm mon baggo sist,
alo goitge lavlodam.

3. Odne illo, itten moraš,
odne hægjo, itten gievrra,
davja læm mon vaive sist,
alo dievva Jesus oskost.

4. Nuft læ illo morrašina,
njalgga oasse bakčasina
ovtastattum ællem sist,
daggar læ mu oasse dast.

5. Mutto, Jesus, čierostuvam,
væket don, vai osko illo
bagjel suddo, morraši
alo vuoittet væjaši.

Rokkadus,
maid Ibmel su armostes i gullam.

——

Muttomin go mon matkuštedinam bottim Troandem gavpugi, de šaddim mon igjaduvvat muttom vissui. Dam viesost gavdnim mon ovta ucca muittalusaža, man bagjelčala læi nuftgo bajabælde namatuvvum. Im mon mašsam guođđet dam logakættai oažžom diti diettet, mi rokkadusaid dat læi, maid Ibmel i gullam, ja almaken galgai læt arbmodakko.

Dast muittaluvvui muttom papa birra, gutte læi pappan muttom gavpugest. Muttom ækedboddo, go pappa læi važašæmen olggon gavpuggata (balgga) mielde, de bođiga guokte olbma muttom viesoi gaska ja vaziga bagjel gata nubbe bællai ja javkaiga dokko æra viesoi gaska erit. Pappa læi dal nuft lakka, atte son gulai, go nubbe dain olbmain garrodalai hui fastes lakkai ja ani garrosadnen daggaraš sanid: „Ibmel rangaštekus muo! Ibmel dubmijekus muo! Ibmel čuopadekus muo! Ibmel garrodekus muo! j. n. v. Pappa bođi dasto sisa su vissusis ja rakadi ječas nokkat; mutto go son vællani senggi, de dovdai son guoddalægje jiena su oamedovdostes dam bagjel, go son i cuigodam dam garrodægje, vaiko son čuožoi dast nuft lakka ja læi burist sattet dam dakkat. Son dovdai duokkenes, atte son læi addam vuogas aige mannat dušsas, ige diettam jesge, moft son læi galggat dam vuogas boddo fast oažžot ruoktot; ja dai jurddagiguim vællai son sængastes ige ožžom obba ijast nokkam-mašo. Maŋemusta bođi sudnji jurddagi, atte jos dam guoktasest læi barggobaikke dobbe, gost soai bođiga, de vissa soai fast iđđedest mannaba sæmma gæino dokko. Dat jurda oagjodatti papa nuft, atte son arrad likkai bajas, ja go son læi garvvodam, de važi son sæmma baikkai čuožžot, gost son læi gavnadam doina guoktasin. I læmge gukka čužžom, ouddalgo nubbe dain olbmain bođi, aito dat, gutte læi garrodam dam oudeb bæive. Pappa anoi buore iđđed ja celki: „Buorre læi, ustebam, go don bottik; mon læm vuordašam du dast.“ Olmai imaštallagođi ja oaiveldi, atte pappa læ dal gal mæddemen; vissa læ nubbe æra olmai, gæn pappa vuordda, ige son gadde, atte papast læ æran sudnji. Pappa vastedi: „Don dat læk, gæn mon vuordam; dastgo alma dat don læk dat, gutte ikti ækkedest garraset

rokkadallik, go mon daggo mædda vaʒʒim.“ Olmai vastedi: „Gal mon aito arvvedim, atte pappa mædda; dastgo im mon agestam læk rokkadallam, imge mon dastmaŋŋelge dam daga.“ „Mon gullim, go don rokkadallik ikti ækkedest Ibmela ječad rangaštet, dubmit, čuopadet, garrodet, j. n. v.“, celki pappa, „ja jos Ibmel lifči dakkam, nuftgo don rokkadallik, de ik dal livče dast; mutto Ibmelest læi arbmo nuft stuores, atte i son gullam du rokkus. Mutto jos ain dastmaŋas nuft rokkadalak, de ik darbaš æppedet dam, atte Ibmel i ollašutte du rokkus.“ Olmai čuoʒoi ja šaddai jurddagi ala; oanekaš aige gæčest, de celki son: „Dam boddo raʃest im aigo šat æmbo garrodet; Ibmel væketifči muo dal doallat mu love!“

Dam iđedboddo rajest šaddai son æra olmučen.

Si, guđek dolvvu daid ædnagid vanhurskesvutti, galggek čuovggat dego nastek, agalaʒat ja alelassi. Dan. 12, 3.

O. Th.

Muttom lavla.

1. Roakkad læg', go vagjolak
Ibmel gæinoi mielde,
vaiko ragjai olle ik
ouddal go dom bælde!

2. Ale bala sævdnjadest!
Nastek galggek baittet,
Ačče-min du njalme sist
matta sævdnjad aittet.

3. Buok dam dit', mi buorre læ,
oskaldasat soađa,
de i vela jabmemge
vahagen dudnj' šadda!

Chr. Richardt.

Golleroggek.

Ænas oasse metallain, silbba, ruovdde j. n. v., orruk čiegŋalet vari siste, nuft atte olmuš ferte barggat hui ollo, ouddalgo son gavdna daid. Mutto æra lakai dat læ dam divras golle harrai, dat orro davja ædnama bajeldasast, mæccesaddoi ja jokkasaddoi siste, nuft atte go olmuš likkolaš dapatusa bokte læ gavdnam dam saje, gost golle gavdnujuvvu, de son satta farga hakkat aldsesis stuora riggodaga.

Dat læ sikke buorre ja baha: buorre, nuft gukka go olmuš gitta Ibmela dam addaldaga oudast ja adna dam su dato mielde, mutto baha, go olmuš adna gollefamo aldsesis ja lagamuʒʒasis vahagen. Gibe satta cælkket, igo dat soatte Transvaal ja Engelas olbmai gaskast læk boattam gollegoiko diti? Ja manga gærde læp mi gullam suorggadlaš sagaid dain golle-ædnamin: son, gutte gavdna golle, goddujuvvu sust, gutte i læk gavdnam; dat golle, mi gavdnujuvvum læ, suoladuvvu, ja dat riggesvuotta, mi nu gæppaset læ boattam, manna lika gæppaset jugišvutti ja borišvutti, ja gollerogge balkka læ davja tillašuvvum rumaš ja siello.

2 jage dast ouddal vulgge ollo Samek Aljaskai. Muttomak sist læk alggam golle roggat, ja okta sist læ juo maccam stuora riggesvuođain; mutto son læ muittalam, atte olbmuk dobbe mænnodek jeslovinæsek ja vanhurskesmættoset, atte olmuš alo læ olbmui vašalaš.

Dal læ golle gavdnujuvvum Same-ædnamest, ja dam 2 mannam jagest læk ollo olbmuk occam golle dast. Okta Dača, gæn namma læ Andersen, ja nubbe, gæn namma læ Aston, læba goabbašagak dimag balkatam ollo olbmuid ja barggam gæse čađa. Æska dal (marts manost 1900) læ Andersen fastain mannam duoddari, ja son doaivoi gavdnat ollo golle dam jage; son aigoi mai mano gæčest balkatet 80 olbma ja duojasi barggat.

12 hæsta gessek juo su galvoid ja biergga-sid Sarvesvuona rajest Garašjoga mæddel Sađgejoga mielde dam baikkai, gost son bargga.

Aston i læk vela boattam; mutto su jurda læ damge jage maccat deiki, ja sust læk vela 4 hæsta Lævnjast.

Buok dat orro læmen hui buorre, ja jos

golle gavdnuši, de i šadda šat æmbo Same-ænam gæfhen, mutto riggesen.

Mutto ollo baha daidda boattet dam golle farost. Mi læp juo gullam, atte dimag okta Garašjok-sabmelaš, gutte læi balkatuvvum golleroggin, goddujuvvui duoddarest, ja goddek æi læk gavdnujuvvum; dastgo duoddar læ vides, ja dušsefal alme loddek oidnek dam, mi dobbe ollašuvvu. Golle daihe buollevidne læi galle dam værredakkoi sivvan. Ja dat læ ballamest, atte ollo daggaraʒak væjaše dapatuvvat, jos ollo golle gavdnuši.

Damditi don, gutte læk kristalaš ja væjak rokkadallat, rokkadala min rakis Same-ædnama oudast, vai Ibmel golgatifči su Bassevuoiŋas min bagjeli, vai mi sataše imek guoddet dam mailmalaš likko nuft, atte æp mi damditi oʒuše sielovahaga.

Goaskem ja nætte.

——

Dat bægalmas Engelas olmuš-usteb Wilberforce muittal, atte son muttom bæive vaʒededines aicai stuora goaskema allaget bagjen aimost saddatallamen. Son orosti ja gæčadi dam girdašæme. Mutto farga son fuobmaši, atte i buok læm riekta daina loddin. Dam likkatusak šadde mašotæbbun ja mašotæbbun, ja farga dat læi jabmen su julgi oudast orromen. Go son halidi gavdnat, mi læʒʒa lodde jabmemi ašsen, Wilberforce riemai dam visut iskadet. Ja maid son dalle gavnai? I oktage luoðða læm havvadattam dam stuora lodde. Mutto gaʒaines dat læi doallamen ucca næðača, maid dat læi doppim ja girdededin čavgga raddes vuostai doallam, ja dam dilest dat ucca spiriš læi varaid dam stuora goaskemest olgusnjamadam.

Igo læk muttom jiellatsuddo, maid donge læk vaimod vuostai dæddemen, ja mi i læk dušsefal hettimen du alme guvllui girddemest, mutto vela du maŋestaga goddemen læ?

Gost kristalašvuotta duottan almostuvvu.

——

Dat bægalmas sardne-olmai Spurgeon cælkka muttom baikest naft sulli:

Im mon jake nuft sagga du kristalašvuoða ala, jos dat almostatta ječas dušsefal girkost ja rokkusviesost, mutto i sidast. Dat buoremus kristalašvuotta mailmest læ dat, mi Jesusa nammi læ bævde guorast mogjamen, mi vissal læ bargost, ja mi sidast læ nuftgo rakisvuoða bæivaš baittemen. Dat kristalašvuotta, mi sikke stuora ja smavva ași dafhost mailmest dakka buok burist, burist borramuša vuossa, nuft atte olbmuk mielastæsek dam borrek, mi læ oskaldas maidai dam uccemus mailmalaš bargost, mi læ laittemættom ja gudnalaš ja duoðalaš sikke gavpest ja gævatusast, dušsefal daggar kristalašvuotta ansaš kristalašvuottan goččujuvvut. Dat læ kristalašvuotta, mi obba ællemgærde čaðabakke.

(Bymissionæren).

Girkkobiello Kelvikast.

——

Giððabivdost bagjel 30 jage dastouddal muttom olmuš lapi Kelvikhamanest su ankures oktan ankurbaddin. Dapatusa bokte nubbe olmuš šaddai dam ankurbadde bajasgæsset. Dallanaga maidai æigad ješ boði oaʒʒom varas bajas maidai ankures. Mutto son oaʒoi farga dovddat, atte ankur i læm šat sæmma gæppad, go ouddal læi læmaš. Olmai gaddi damditi, atte gæðge daihe æra lossis abotes dingga læi ankuri darvvanam. Son gæččali damditi vuost juokke vejolaš lakkai erit oaʒʒot dam gæðge. Mutto dat læi vægjemættom. Jos ankura datuši, de maidai gæðgege ferttiši bajasgæsset. Son ravkai skippares vækken, ja soai rasaiga gukka muoðoidæsga bivastagain. Mutto gi satta sodno imaštallam birra muittalet, go soai maŋačassi oaʒoiga ankura gidda vanasravda ragjai ja aicaiga, atte nubbe ankur-roakest læi girkkobiello hænggamen.

Mutto moft dat girkkobiello læi Kelvikhaman bodnai boattam? Vissesvuoðain i mikkege mate dam birra celkkujuvvut. Mutto Kelvikast

olbmuk læk juo gukka aige muittalam, atte Ruošak okti suoladegje girkkobiello, dam bodda go legje hamanest gulid oastemen. Gavppe-olmai i læm dalle baikest, mutto boði ruoktot, maŋŋelgo biello læi muttom Ruošš̄askipi vurkkijuvvum. Go son oaʒoi dam gullat, de son dallan skipi manai ja occagoði biello. Balo diti suppijegje dalle suollagak girkkobiello favllai. Nuft muittaluvvu, ja dat læ visses, atte Ruošak suoladegje dam girkkobiello dam jage 1826. Dal dat læ fastain gavdnum ja dolvvujuvvui dam jage 1886 Tromsa museumi, gost dat dal vurkuduvvu. Dak bogstavak, mak læk čallujuvvum biellogilggi, čajetek, atte biello rakaduvvui dam jage 1521.

Tuberkulose.
(Tæring).

Mi læp bænta hæðest, go mi galggap samegilli davdai birra čallet. Dastgo samegiella læ miha gæfhe davddanamaidi.

Nuft dalge, go mon læm arvvalam čallet vehaš̄ tuberkulose birra. Vissaset tuberkulose læ aibas amas namma dudnji; mutto go mon bægotam dam sane tæring, de don dallan dieðak, man ala mon jurdaš̄am. Dastgo don dieðak, atte tæring læ dat bahamus gæpesdavdda, mi obba gavdnuge. Mutto im mon mate almaken adnet dam nama gæpesdavda; dastgo i læk juokkelagaš̄ gæpesdavdda, mi læ tæring. Tæring læ dam olbmust, gæn gæppak maŋestaga borrujuvvuba muttomlagaš̄ varalaš̄ mirkkoguobbarin, mak olggon rubmaš̄ sisa bottek. Mutto dak guobbarak æi boaðe duššefal gæppai sisa; dak gidda doppijek maidai sælggai, vuoiŋamaʒʒi, vuoiŋatakraiggai, laððasidi ja æra sajidi, ja dobbe, gosa bottek ja likojek, dak dallan algatek sin suorggadlaš̄ olmušgoddembargosek. Buok dak smavva tæring-guobbarak goččujek amas sanin tuberkelbakterian daihe tuberkelbasillan, ja davdda ješ̄ goččujuvvu tuberkuloseu. Dam birra æmbo dasto maŋŋel.

Im mon darbaš̄ ollo sardnot dam morraša ja likkotesvuoða birra, maid dat davdda mieldes bukta, go dat boatta. Dat dovddujuvvu obba mailme mietta, ja dat læ obba mailme buok bahamus davdda. I oktage æra davdda godde nuft ollo olbmuid go dat, ja dat i daga erotusa; dat valdda sæmma burist riggasid go gefhid, nissonid go olbmaid, ja — mi læ losemus — i dat liko daidi smavva manaidi ige daidi vuoras olbmuidi, mutto daidi nuorra olbmuidi, guðek æska læk ravesen šaddam ja orruk buok buoremusat sattemen buocalvasai famo vuostaičuoʒʒot. Juokke jage dat dævdda mailme dorvotes vanhemi, nuorra læskai ja likkotes oarbbasiguim.

Ja i dat buvte duššefal morraša, dat davdda. Dat læ maidai mailme divrrasæmus davdda. Muttom bægalmas doavter læ gæčča lam gavdnat, ollogo dat jakkasaʒat mavsiš̄ Norggi. Su rekig mielde tæringdavdda jakkasaʒat maksa min ædnami bagjelaš̄ 32 million kruvna. Son reki, atte dikšomgolatusak tæringbucci oudast garttek 1½ arvo million kruvna; atte dak buoccek ječa jakkasaʒat sisaboaðostæsek massek sæmma maðe; atte dak manak, guðek dam davddi jabmek, ouddalgo si læk 15ad jagesek dævddam, jakkasaʒat maksek min ædnami 1 arvo million kruvna; mutto dat barggofabmo, mi tæring-davda bokte duššaduvvu, jos dat mataši ruttan nubbastuvvat, gartaši 28 arvo million kruvna.

Don arvvedak, man suorggadlaš̄ dat davdda læ, go gulak, atte buok dain olbmuin, guðek jabmek, jabma juokke 5ad olmuš̄ tuberkulosai daihe tæringi, ja jos mi rekip aivestassi daid, guðek 15ad ja 40ad jagesek gaskast jabmek, de juokke nubbe dam davddi jabma. Muttom baikin min ædnamest læ dat davdda nu garas, atte juokke 100 olbmust jabmek 30 - 40 tæringi. Dabe Finmarkost jabmek juokke čuoðe olbmust 19 arvo tæring-davddi. Obba min ædnamest dat godda juokke jage bagjelaš̄ 5000 olbmu. Bija burist du mielad vuollai daid logoid ja oapa aige bale soattat dam davda vuostai!

Mast dalle dat tæring-davdda boatta, ja moft mi mattep dam vuostai soattat? Mon læm ouddal juo čallam dam birra, tæring-davda dafhost læ nuftgo manga æra njoammodavda dafhost. Dat boatta duhatin ja millionain masa oaidne-

mættom smavva mirkolaš guobbarsurgin. Jos dak æi aige bale goddujuvvu, de dak aige mielde olbmu goddek, hiljebut daihe jottelæbbut, — dat orro dast, oẓẓukgo rafhest viddanet vai æi. Dak smavva mirkkoguobbarak — tæringbasillan dak doaktargilli goč̄ujek — læk njoammodingak, mak algo rajest æi gavdnu min rubmašest, muđoigo læk ædnest arbbijuvvum, mutto olgold min sisa bottek. Daihe dak bottek dam aimo č̄ađa, maid mi sisarottip, daihe dam borramuša č̄ađa, maid mi borrap, daihe dam jukkamuša č̄ađa, maid mi jukkap.

Dast don maidai arvvedak, moft mi buoremusat mattep vuoittet dam davda bagjel, namalassi daggo bokte, atte mi alo fuola adnep dam oudast, atte aibmo min orromsajin ja min borramuš ja jukkamuš alo læ dærvas ja buttes. Mon muitotam fastain — dastgo dat i mate mendo davja celkkujuvvut — dai 3 dalkkasa birra: B u t t e s a i b m o, b u t t e s č̄ a c c e, č̄ o r g g a d v u o t t a.

Jos dak 3 dinga viššalet ja fuolalaẓat adnujek, de tæring-davda darvvanamfabmo dušša-duvvu.

Tæring-davda davjemus alggo læ vissaset dat olmuš, gutte juo læ tæring-davddi doppitallam. Ja sagga ænebuin, go mi gaddep, læ læmaš dat davdda. Davja, go likak galggek ravastuvvut, oidnujuvvujek boares bacatasak tæring-davdast, maina olmuš læ ællam, ja mast son læ buorranam alma dam ješ dieđekættai. Dat č̄ajet migjidi, atte mi berrip læt dađe varrogasabuk, dainago mi æp alo mate vissaset diettet, gæst læ tæring, ja gæst i læk; mutto sæmma aige dat adda migjidi dam doaivo, atte vela tæring-davddage matta buoreduvvut.

Duottavuođast i læk nuft mendo vaddes ječ̄as varjalet dam davdast, buok uccemusta, go davdda læ gukkas boattam, ja dat buocce læ riebmam gossat ja varaid č̄olggat. Ik don suige darbaš su lutte eritbataret ikge sust ballat, jos dušše č̄orggadvuotta adnujuvvu. Aibmo dam vistest, gost dat buocce olmuš orromen læ, berre davja ođasmattujuvvut; dastgo jos aibmo læ dievva gavjast, de dak varalaš mirkko-bakteriak, maid dat buocce læ bajasgossam, læk aimost birra buok jottemen ja darvvanek, gosa bođič̄ek. Dam buocce biktasak berrijek davja vušš̄ujuvvut ja su gavnek davja olgushængastuvvut, vai bæivaš oaẓẓo goddet buok daid bakteriaid, mak dai siste leẓẓek. Jos olmuš læ tæring-davddi jabmam, de buok, maid son læ adnam, berre burist vušš̄ujuvvut daihe bolddujuvvut. Tæringbuoccest berre alo læt su ječ̄as borramlitte ja jukkamlitte, su ječ̄as baste ja nibbe, ja go son læ adnam daid, de dak berrijek burist bassujuvvut, ouddalgo fast adnujuvvujek. Dat viste, gost son orro, berre davja bassujuvvut, sikke lokta ja sæinek, ildok ja latte; mutto — vuttivalde dam — goikkelidne ja suoppal i galga goassege adnujuvvut, aivestassi n j u o s k a s a i g g o. Buok, mi dam buoccest olgusboatta, berre fuolalaẓat č̄accai (merri) suppijuvvut daihe bolddujuvvut.

Buok vægjelæmus læ almaken su č̄ o l g g a. Su č̄olgga læ dat bahamus ja aidosaš njoammomavnas. Dastgo dat læ aibas dievva mirkkobakteriain. Nuft gukka go č̄olgga njuoskas læ, i læk varalaš; mutto go goikidišgoatta, dalle njoammovaddo algga. Dastgo dalle mirkko-bakteriak ođđa ællemi goccajek, dalle dak šaddek dego luovosbæssam fangak, mak bieđganišgottek birra buok vistai ja mirkotišgottek aimo. Damditi dat tæringbuocce olmuš dakka værredago — daidda goddet obba bærrašes — go son lattai, uvdnač̄ikki daihe æra goikke sagjai č̄olgga. Daggar olbmust berre alo læt su ječ̄as č̄olggamlitte, ja dat litte i berre goassege guoros læt, mutto alo bæl'dievva č̄acest. Dastgo č̄ a c c e č̄ a d n a d a i d v a r a l a š m i r k o i d, nuft atte æi oaẓo njoammot æige goddet.

Diettelassi tæring-buocce olmuš i berre goassege cummestet nubbe olbmu, buok uccemusta smavva manaid, ige berre goassege tæring-buocce ædne manas njamatet. Ollo vanhemak læk daggar cummestæme ja njamatæme bokte goddam manaidæsek, daiddemættomvuođa diti. Buok, maid daggar buocce ťajasgossa daihe č̄olgga, berre č̄oggujuvvut ja bolddujuvvut daihe č̄accai (merri) suppijuvvut. Vela muđoige č̄olggam læ sikke fastes ja varalaš ašše. Mutto dam birra

nubbe have. — I læk æppedæmest dam birra, atte jos olbmuk arvvedifče, man varalaš t æ r i n g d a v d d a læ, ja man gæppad duottavuođast læ varjalet ječas dast, ja jos si višaše vuttivalddet ja muittet ja jægadet daid rađid, mai birra mon dast ouddal læm čallam, de ollo duhat divras hægak sestujuvvuše mailmest.

Mon læm muittalam, moft tæringdavdda davjemusta njoammo nubbe olbmust nubbe olbmu ala goikidam čolga čađa. Mutto dat matta maidai boattet borramuša ja jukkamuša čađa. Im dast aito jurdaš dam goikkebiergo daihe dai lakcagoalloi daihe æra dingai ala, mak duolvvavistest vuorkast læk, ja mak dobbe buokšlai duolvaid ja gavjaid ja mirkko-bakteriaid čoggek; mon dušše fal bægotam daid muitotam varas dam birra, atte borramuš ja jukkamuš i berre goassege orromvistest vuorkast læt. Mutto mon jurdašam dam ala, atte maidai borramuš ja jukkamuš ješaldes, vaiko man varas ja buttes lifči, matta læt tæring-bakteriain mirkotuvvum.

Dastgo i læk dušše fal olmuš, gæst læ tæring. Vela spiringe læ davja tæring, ja go mi nabbo dalle dai buocce spiri biergo borrap, de mi oktan daina sisamek oažžop maidai daid tæringbakteriaid, mak biergo siste ællemen læk.

Šivetin læ hui davja tæring, min ædnamest almaken i nuft davja go æra ædnamin. Mi mattep cælkket, atte min ædnamest juokke 12ad gusast læ tæring. Mutto jos gusast læ tæring, de diettelassi i dam bierggo ige dam mielkke læk dærvas. Almaken daggar bierggo i læk nuft mendo varalaš; bahab læ mielkke. Sikkarvuođa diti berriši sikke bierggo ja mielkke burist vušš ujuvvut, ouddalgo navdašuvvu. Dađe bahabut, davjemusta æp mi fuola dast; mi jukkap mielke varasen; mutto dat læ visses, atta vaiko mi raves olbmuk orrop gierddamen dam, de smavva manak æi berriše goassege oažžot æra go vušš um mielke; dastgo i oktage mate diettet, jogo dat i læža dievva tæringmirkost.

Spinin læ hirbmad davja tæring, vuonccain maidai, hæstain, savcain, gaicain harvebut. Gatoin læ davja tæring, bædnagin i nuft davja. Damditi don ik berre goassege luoittet du bædnagad ječad njoallot; dastgo don ik mate diettet, mi davdaid dast læžža, daihe gost dat læ njunines roggam.

Tæring-bakteriak mattek nabbo dalle læt buok baikin ja buokai duokken — sikke olbmui ja spiri, vela gulige duokken — ja gost dak bakteriak læk, dobbe læ maidai mirkko ja jabmem aittemen. Mutto mi dovddap dal daid buoremus værjoid dai vuostai: Dak læk fuolalašvuotta ja varrogasvuotta, buttes aibmo, buttes čacce, čorggadvuotta. Vuttivalde daid rađid, ane daid værjoid, ane daid aige bale ja oktelassi alma vaibakættai, ja ik don darbaš dam suorggadlaš tæringdavdast ballat.

Ja galle vægja, jos juo læžak dam davddi doppitallam, — jos dallan algak buok daid værjoid adnet, daidak donge buorranet!

Kristiania almugskuvlak.

——

Kristianiast læk dal 16 stuora skuvllavieso, stuora muvrravieso, muttom oase dafhost čabbak nuftgo gonagasgarddemak. Dasa vela bottek moadde, mak æi læk vela garvvasak. Dak skuvllaviesok maksek okti buok $3^1/_2$ arvo million kruvna. Aivestassi bænkak ja æra siskerakkanasak maksek masa $^1/_2$ million kruvna. Dain skuvllaviesoin læk 384 stuora skuvllalanjak. Læk dal dobbe 17 skuvllastivrrijægje, 156 skuvllaolbma, 528 skuvllanissona ja 25,000 arvo skuvllamana. Buok daid skuvlaid doallat maksa jagest 2 million kruvna. Dasa vela bottek buok dak aleb skuvlak, mai siste javalažab olbmui manak oapost læk.

Nuft stuores Kristiania dal læ. Orruk dal dobbe masa 250,000 olbmu.

„Sami Usteb“ matta dinggujuvvut juokke poastarappe bokte, go jakkodagast maksujuvvu 80 evre.

Dat boatta ovta gærde juokke manost.

Prenteduvvum Tromsapoasta
prentedam-viesost.